Haarlemmermeer met sport en bewegen positief gezond

Sport- en beweegvisie Haarlemmermeer 2019-2029

gemeente Haarlemmermeer

Colofon

Fotografie: gemeente Haarlemmermeer, Jur Engelchor, team Sportservice, Stichting Ouderenfonds en Renata Jansen - Fotografie

Inhoudsopgave

1 Inleiding: sport- en beweegvisie 2019-2029 4

2 Haarlemmermeer met sport en bewegen positief gezond 5

3 Trends en ontwikkelingen 8

4 Strategie: 4 pijlers 10

4.1 Pijler 1: Sterke en toekomstbestendige infrastructuur 11

4.2 Pijler 2: Een uitnodigende beweegomgeving 13

4.3 Pijler 3: Sport- en beweegstimuliering 15

4.4 Pijler 4: Sport als middel voor maatschappelijke opgaven ... 17

5 Een Haarlemmermeers sport en beweegakkoord 19

1. Inleiding: sport- en beweegvisie 2019-2029

De ontwikkelingen in het sportlandschap volgen elkaar in hoog tempo op en stellen ons steeds weer voor nieuwe vragen en opgaven. Zo blijven sportverenigingen heel belangrijk maar ervaren zij nieuwe uitdagingen, is het ongebonden en individueel sporten sterk in opkomst en worden er steeds meer kansen gezien om de waarde van sport en bewegen te benutten voor tal van maatschappelijke opgaven. Tevens staat Haarlemmermeer voor omvangrijke woningbouwopgaven; voor al die nieuwe bewoners moeten er ook voldoende sport- en beweegmogelijkheden zijn.

Om op deze ontwikkelingen adequaat in te spelen presenteren wij in voorliggend document de Sport- en beweegvisie Haarlemmermeer 2019-2029. Deze visie reikt verder dan de huidige collegeperiode. Het vergezicht tot 2029 biedt continuïteit en zorgt ervoor dat kansrijke initiatieven ook daadwerkelijk van de grond kunnen komen. We bouwen voort op het bestaande Haarlemmermeerse sportbeleid en we leggen een aantal nieuwe accenten bijvoorbeeld de focusverbreding van alleen sport naar ook het beweegdomein en door nog nadrukkelijker aan te sluiten op het beleid en de nota's van andere sectoren, zoals volksgezondheid, het sociaal domein en ruimtelijke ordening (omgevingswet).

De rol van de gemeente is de afgelopen decennia veranderd van eigenaar en initiator naar facilitator. We stimuleren eigen initiatief en ondersteunen samenwerking tussen verschillende partijen. Om dit te realiseren beschrijven we kaders die kunnen worden gezien als een kompas dat bewoners, verenigingen en maatschappelijke organisaties richting geeft en uitdaagt om in actie te komen. Dat houdt in dat de kaders nadrukkelijk ruimte bieden voor maatwerk zodat er wordt aangesloten op de persoonlijke motieven, wensen, voorkeuren en mogelijkheden van de vele verschillende groepen Haarlemmermeerders.

Bij de totstandkoming van deze visie zijn sportaanbieders, sportbonden, Vereniging Sport en Gemeenten, maatschappelijke partners als Sportfondsen, Team Sportservice en Stichting Meerwaarde, alsmede diverse afdelingen binnen het raadhuis betrokken. In die zin is sprake van een teamprestatie. De beweging kan beginnen!

2. Haarlemmermeer met sport en bewegen positief gezond

Dat sport en bewegen veel opleveren ervaren mensen elke dag weer. Het is goed voor lichaam en geest. Je krijgt er energie van. Het zorgt voor lol, levenslust en zingeving; als actief sporter of als vrijwilliger die de sport mogelijk maakt. Het biedt sociale contacten. Het bevordert zelfvertrouwen en maakt veerkrachtig. En je bouwt er conditie en spierkracht mee op. Zie hier een aantal belangrijke redenen om te sporten en te bewegen. De individuele motieven om te gaan of blijven sporten en bewegen lopen echter sterk uiteen. Zo staat bij de jeugd plezier en prestatie doorgaans voorop, maar naarmate mensen ouder worden nemen aan gezondheid gerelateerde motieven in belang toe: zie figuur 2.1.

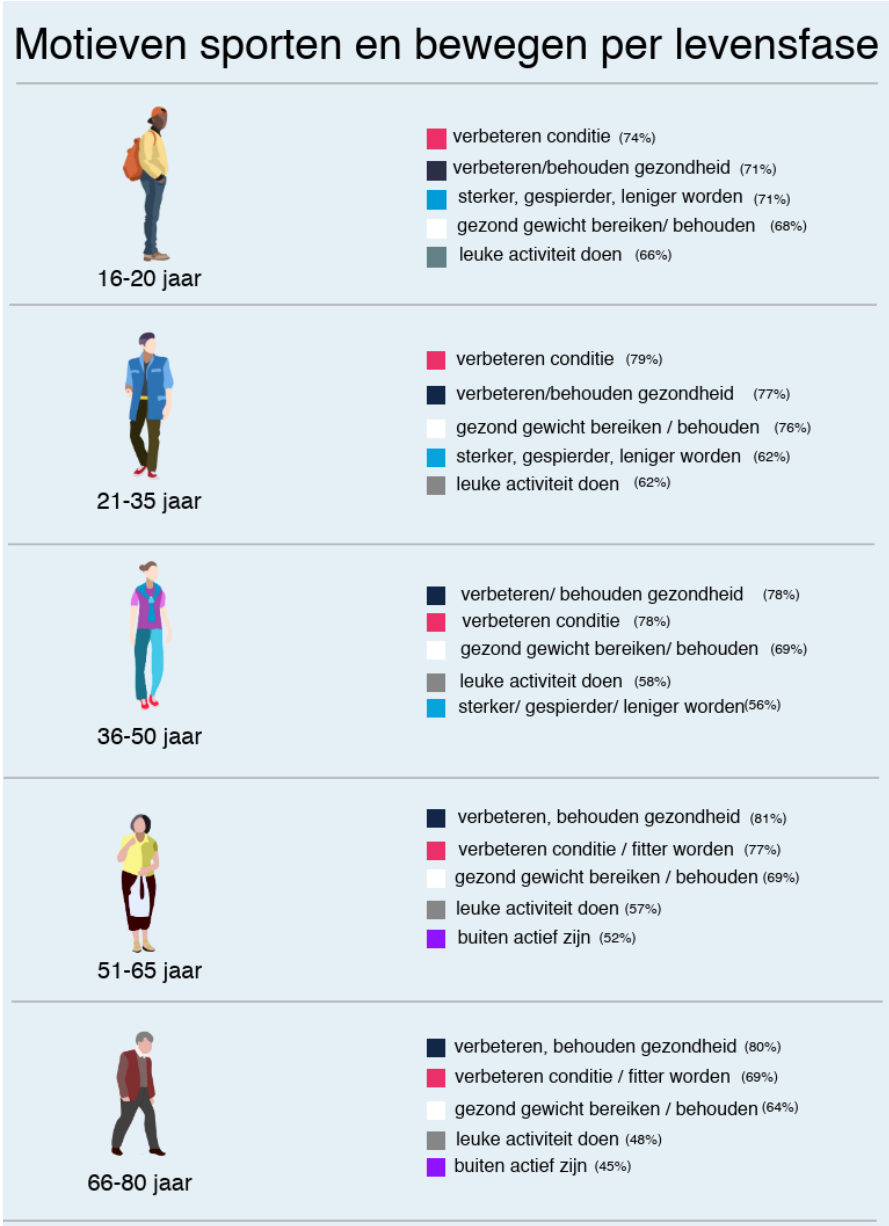

Figuur 2.1 Belangrijkste motieven om te sporten en bewegen per levensfase.
Bron: Mulier Instituut (2016), in Kenniscentrum Sport (2018).

Duurzaam sport en bewegen aan de basis van positieve gezondheid

Haarlemmermeer met sport en bewegen positief gezond: dat vormt de centrale ambitie van voorliggende visie. We koppelen sport en bewegen in onze kijk naar de toekomst aan positieve gezondheid, vanwege de sterke samenhang van de onderliggende zes dimensies van dit concept met de eerder genoemde motieven om te sporten en te bewegen (zie figuur 2.2).

> *"Positieve gezondheid is het vermogen van mensen zich aan te passen en een eigen regie te voeren, in het licht van fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven" (Huber, 2012).*

Het concept positieve gezondheid helpt ons om de impact die sport en bewegen heeft op het leven van mensen te concretiseren. Dat betreft enerzijds het in stand houden van de voorwaarden en voorzieningen voor mensen die sporten omdat zij het leuk vinden. Anderzijds is het noodzakelijk om nieuwe mogelijkheden te creëren voor mensen die -om wat voor reden dan ook- de kracht van bewegen niet hebben ervaren. De zes dimensies van positieve gezondheid zijn:

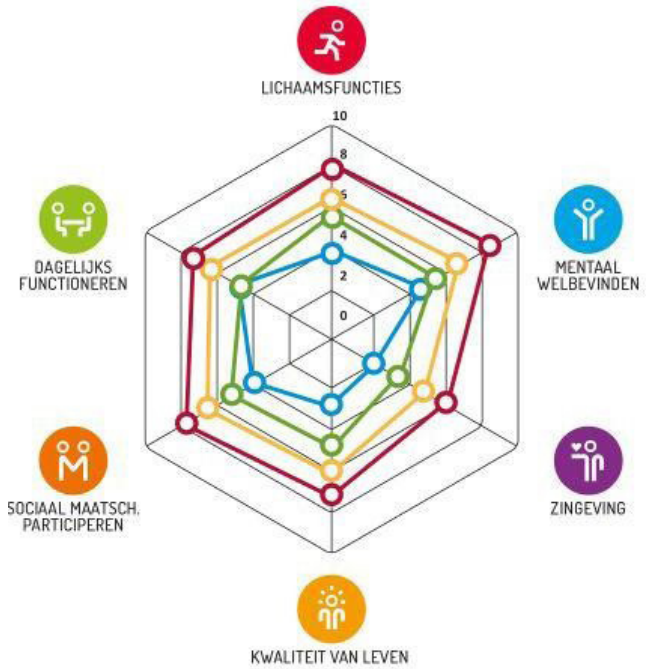

Figuur 2.2 De 6 dimensies van positieve gezondheid (Huber, 2012).

- *Lichaamsfuncties: ik voel me gezond en fit.*
- *Meedoen (Sociaal maatschappelijk participeren): ik heb goed contact met anderen.*
- *Dagelijks functioneren: ik kan goed voor mijzelf zorgen.*
- *Mentaal welbevinden: ik voel mij vrolijk.*
- *Zingeving: ik heb vertrouwen in mijn toekomst.*
- *Kwaliteit van leven: ik geniet van mijn leven.*

Integrale benadering, gezamenlijke opgave

We streven er in Haarlemmermeer naar dat alle inwoners zo zelfstandig mogelijk en prettig met elkaar samenleven. Dat doen we door voorwaarden te scheppen voor een optimale kwaliteit van leven van alle inwoners. Sport en bewegen kan in dit landschap niet ontbreken en heeft veel raakvlakken met; onderwijs, recreatie, wonen, ruimte, welzijn, gezondheid, sociaal domein en ruimtelijke ordening in de brede zin. Meer en meer lopen maatschappelijke opgaven in elkaar over en is er sprake van overlappende doelstellingen. Zo kan sport en bewegen van waarde zijn op gebieden als participatie, leefbaarheid, arbeid en zorg.

Dit maakt duidelijk dat sport en bewegen niet meer uitsluitend het terrein is van (stakeholders in) de sport- en beweegsector. Het vormt een krachtig aangrijpingspunt voor professionals uit diverse sectoren, zoals de omgevingsvisie, de gezondheidszorg en het sociaal domein. Aan alle maatschappelijke organisaties wordt gevraagd om te bepalen in welke mate sport en bewegen kan helpen om de leefwereld en leefomgeving van hún achterban te verrijken. Om inwoners in Haarlemmermeer in de volle breedte te faciliteren voor en te stimuleren tot duurzaam sport- en beweeggedrag, én de bredere maatschappelijke waarde van sport en bewegen optimaal en gericht te benutten, is het dus zaak om samen op te trekken met partijen uit de diverse betrokken sectoren. Met deze visie sluiten we aan bij de koers in het sociaal domein (stevige sociale basis) en ons volksgezondheidbeleid (nota Volksgezondheidbeleid tot en met 2020).

De inwoner centraal

Sport en bewegen dienen een vast en vanzelfsprekend onderdeel te zijn van Haarlemmermeer. Daarvoor is het nodig om aan te sluiten op de persoonlijke motieven, wensen, voorkeuren en mogelijkheden van de vele verschillende groepen Haarlemmermeerders. Op die manier willen wij eraan bijdragen dat zoveel mogelijk Haarlemmermeerders duurzaam gaan en blijven sporten en bewegen, en dit als vast en vanzelfsprekend onderdeel van hun leven (gaan) zien. Als het lukt hierop aan te sluiten kan sport tevens bijdragen aan bredere – buiten de sport gelegen – **maatschappelijke doelen**, zowel op individueel als collectief niveau.

3. Trends en ontwikkelingen

Hoe scoort Haarlemmermeer door de jaren heen op het gebied van sport en bewegen? Waar staan we? Wat zijn belangrijke ontwikkelingen, kansen en uitdagingen in Haarlemmermeer, waar de sport- en beweegvisie bij moet aansluiten en op moet inspelen? Onderstaande punten vormen samen de context van onze sport- en beweegvisie. We beperken ons hierbij tot de trends en ontwikkelingen die van toepassing zijn op Haarlemmermeer; deze kunnen natuurlijk wel zijn afgeleid van algemene landelijke trends (zie onder meer de **Rapportage Sport**, SCP 2018).

Haarlemmermeer nu en in de toekomst

- Dé Haarlemmermeerder bestaat niet. Haarlemmermeer bestaat uit een aantal grote en vele kleine kernen, die allen een eigen identiteit hebben. Het bevorderen van de sociale cohesie binnen wijken en kernen blijft een uitdaging in de huidige tijd van individualisering. Elke kern vraagt om maatwerk op het gebied van sport en bewegen.
- In Haarlemmermeer vinden ingrijpende demografische ontwikkelingen plaats. Er staan omvangrijke woningbouwopgaven op stapel. Er komen gefaseerd 20.000 woningen en circa 50.000 inwoners bij, een toename van één derde van het huidige inwonertal. Lokaal heeft dit consequenties voor de samenstelling van kernen, wijken en buurten: die vergrijzen óf verjongen sterk. Dit heeft gevolgen voor het sport- en beweegaanbod, dat meer ingericht moet worden op de wensen en mogelijkheden van verschillende, deels nieuwe, groepen.
- Tegenover de groei van atypische verstedelijking, staat de krimp van kleine kernen en dorpen. Dit betekent dat ook het aantal sporters sterk kan verschillen en er op sommige plekken druk komt op de beperkt beschikbare ruimte (waarbij sport concurrentie heeft van functies als wonen, werk en andere vormen van recreatie), terwijl op andere juist sprake is van een minder intensieve bezetting van sportaccommodaties.

Het voorzieningenniveau

- Het sportvoorzieningenniveau (de accommodaties en aanbieders) in Haarlemmermeer staat er over het algemeen goed voor en de kwaliteit is hoog, maar zal moeten worden geborgd en moet blijven aansluiten op de genoemde demografische ontwikkelingen. Binnensport heeft momenteel specifieke aandacht omdat we kwantitatief tegen onze grenzen aanlopen.
- Ten opzichte van de sportinfrastructuur loopt de beweeginfrastructuur achter. Natuurlijk beschikt Haarlemmermeer wel over wandel-, en fietsroutes en dergelijke, met name in de recreatiegebieden, maar de beweegvriendelijkheid van de openbare ruimte heeft vooralsnog geen expliciete aandacht gehad in woon-, werk- en groengebieden.

Sport- en beweegdeelname

- Over het geheel genomen is de sportdeelname in Haarlemmermeer ten opzichte van de rest van Nederland gemiddeld tot hoog.
- In overeenstemming met het landelijke beeld blijft de sportdeelname van een aantal groepen achter, vooral binnen zwakkere sociaal-economische buurten.
- Er valt vooral winst te boeken op het gebied van bewegen: veel Haarlemmermeerders bewegen te weinig. In het kader van mobiliteit wordt relatief veel gebruik gemaakt van gemotoriseerd vervoer.
- Op veel terreinen vindt automatisering plaats en een toename in mediagebruik kan het zitgedrag doen toenemen. Met name in het dagelijks leven van kinderen en jongeren is bewegen en buiten spelen minder vanzelfsprekend geworden.
  De verschillen in opleidingsniveau en inkomen nemen toe. Aangezien mensen met een hoger inkomen of opleidingsniveau meer sporten dan mensen met een lager inkomen of opleidingsniveau, kan dit de ongelijkheid in sportdeelname vergroten.

De sport in Haarlemmermeer verandert

- De vraag naar en behoefte aan sport- en bewegingsmogelijkheden verandert en wordt veelzijdiger, mede dankzij veranderingen zoals individualisering en informalisering. De traditionele verenigingssport blijft belangrijk, maar de groei zit vooral in de anders georganiseerde en ongebonden sport, waar de sportdeelname flexibeler en minder verplichtend is. De vraag naar sport- en beweegvormen in de openbare ruimte, zoals (toer) fietsen, (hard)lopen en urban sports (skaten, BMX, freerunning, bootcamps e.d.), neemt toe.
- Diverse technologische toepassingen kunnen de deelname aan sport bevorderen en de beleving vergroten. Zo maken sociale media en wearables het mogelijk sportactiviteiten en –prestaties te monitoren, delen en vergelijken, elkaar te stimuleren en afspraken te maken. Aan de andere kant kunnen technologische ontwikkelingen en automatisering ook juist passief gedrag, mediagebruik en zitgedrag stimuleren.
- Haarlemmermeer loopt graag voorop met innovaties en experimenten, ook op het gebied van sport en bewegen. Zo hadden wij één van de eerste calisthenics 'parken' en het eerste non-infill voetbal kunstgrasveld van Nederland. We zetten in op innoverend en lerend beleid: met pilots, experimenteren, monitoren en evalueren inspelen op alle veranderingen.
- Er worden steeds meer kansen gezien om met sport en bewegen bij te dragen aan grote maatschappelijke opgaven waar Haarlemmermeer zich voor gesteld ziet. Denk bijvoorbeeld aan opgaven in het sociale domein (decentralisaties, transformatie, vergrijzing, oplopende zorgkosten), de fysieke leefomgeving (de Omgevingswet, duurzaamheid, mobiliteit, woningbouw) en het welzijns- en gezondheidsdomein (obesitas, jeugdhulp, eenzaamheid). De afgelopen jaren is veel ervaring opgedaan met gerichte inzet van sport en bewegen om bij te dragen aan wijkspeerpunten. Deze ervaring kan worden benut om te komen tot verbindingen en een bredere en structurelere inzet.
- De nieuwe Omgevingswet biedt kansen om gezondheid en ruimtelijk beleid te verbinden in een lokale omgevingsvisie, waarmee ook een link met bewegen en sport gelegd kan worden.
- Haarlemmermeer beschikt over een aantal vitale sportaanbieders (sportverenigingen en commerciële sportaanbieders), die meer kunnen en willen dan alleen sport organiseren en het in zich hebben om uit te groeien tot volwaardige maatschappelijke organisaties. Aan de andere kant zijn er verenigingen die moeite hebben om de dagelijkse bedrijfsvoering te organiseren.

4. Strategie: 4 pijlers

Heel Haarlemmermeer positief gezond! Sport en bewegen kan, zoals in hoofdstuk 2 gezegd, een belangrijke steen bijdragen aan deze centrale ambitie. Want wanneer sport en bewegen vast onderdeel vormt van het dagelijks leven voelen mensen zich in hun kracht staan en zijn zij in staat om de hun leven zelf actief vorm te geven, op een manier die bij ze past. Anders gezegd: duurzaam sport- en beweeggedrag draagt bij aan de zes dimensies van positieve gezondheid.
Maar duurzaam sport- en beweeggedrag en positieve gezondheid ontstaan niet vanzelf. In samenspraak met diverse betrokken partijen binnen en buiten het gemeentehuis en in aansluiting op de trends en ontwikkelingen uit hoofdstuk 3, is nagegaan wat hiervoor nodig is. Waar moeten we als gemeente op inzetten om ervoor te zorgen dat zoveel mogelijk Haarlemmermeerders op regelmatige basis gaan (en blijven) sporten en bewegen en zich, uiteindelijk, ook positief gezond voelen? We onderscheiden vier pijlers:

1. Sterke en toekomstbestendige infrastructuur
2. Een uitnodigende beweegomgeving
3. Sport- en beweegstimulering
4. Sport als middel voor maatschappelijke opgaven

Met vier pijlers naar positieve gezondheid

Genoemde vier pijlers bepalen op hoofdlijnen de richting van het sportbeleid tot 2029. Ze vormen de kapstok voor de ontwikkeling van separate programma's, waarin steeds per pijler een concretisering plaatsvindt in activiteiten, projecten en afspraken voor een of enkele jaren. Als gemeente hebben we hierin een regisserende, aanjagende en faciliterende rol. Dat betekent dat we het initiatief nemen in het opstellen van de programma's, de benodigde informatie verzamelen, onderzoek doen en de uiteindelijke keuzes maken.
Maar het belangrijkste is dat we vanuit het gemeentelijk sport- en beweegbeleid het gesprek aangaan met stakeholders in het veld en zorgen voor de onderlinge afstemming en verbondenheid. Want het streven naar positieve gezondheid voor onze inwoners betreft een gezamenlijke opgave van heel Haarlemmermeer. Het vraagt om een bundeling van krachten van vele betrokken spelers en partijen, binnen en buiten het gemeentehuis en binnen en buiten de sport- en beweegsector. Het moet ertoe leiden dat de sport- en beweegsector een belangrijke partner is als het gaat om vraagstukken over ruimtelijke ordening, zorg, welzijn, sociaal domein en gezondheid.

Nadere toelichting van de pijlers

In de volgende hoofdstukken gaan we dieper in op de vier pijlers afzonderlijk. Per pijler volgt een grove schets van het toekomstbeeld dat we voor ogen hebben en wat dit op hoofdlijnen betekent voor onze inzet en die van anderen. Op sommige plekken zien we dat het toekomstbeeld al (bijna) werkelijkheid is. Een aantal van die voorbeelden, die op bredere schaal navolging verdienen, passeren de revue ter inspiratie.

Haarlemmermeer positief gezond!

Heel Haarlemmermeer duurzaam aan het sporten en bewegen

Citymarketing, economische groei, duurzaamheid, leefbaarheid e.d.	Pijler 4	Kracht van sport en bewegen benutten voor buiten de sport gelegen maatschappelijk opgaven.
Sportstimulering	Pijler 3	Actief stimuleren en toeleiden van inwoners van achterblijvende groepen naar sport- en beweegaanbod.
Basis	Pijler 2	Creëren en op peil houden van een beweegvriendelijke omgeving om beweging te stimuleren.
	Pijler 1	Sterke sportinfrastructuur: Goede en bereikbare sportaccommodaties, en vitale sportaanbieders.

Inwoners Haarlemmermeer aan het sporten en in beweging krijgen

Figuur 4.1 De sport- en beweegvisie van Haarlemmermeer in samenhang

4.1 Pijler 1: Sterke en toekomstbestendige infrastructuur

Om mogelijk te maken dat sport en bewegen een vast en vanzelfsprekend onderdeel gaat en blijft vormen in het leven van Haarlemmermeerders, is het in de eerste plaats zaak dat er voldoende ruimte is waar sport kan plaatsvinden, zowel op recreatief -, wedstrijd- als topsportniveau. De sportvoorzieningen (hardware) – het geheel aan sporthallen, sportparken, gymzalen en zwembaden – moeten kwalitatief goed en toegankelijk zijn en voldoende variatie bieden, gezien de vele verschillende sportbehoeften die er in Haarlemmermeer zijn. Daarnaast zijn er vitale *sportaanbieders (orgware)* nodig, die de sportruimte beheren en er aansprekende activiteiten en programma's (software) organiseren. Eerder constateerden we al dat de sport er in Haarlemmermeer goed voor staat. Haarlemmermeer beschikt over een sterke sportinfrastructuur, met een ruim aanbod aan goede sportvoorzieningen en vele vitale sportaanbieders. We vinden het belangrijk om die *sportinfrastructuur op peil* te houden en uit te bouwen, ook met het oog op alle ontwikkelingen, zoals de grote woningbouwopgaven waar Haarlemmermeer de komende jaren voor staat.

Waar willen we naartoe?

- In Haarlemmermeer vinden inwoners in hun wijk diverse mogelijkheden om te sporten. Dit geldt óók voor inwoners in de ontwikkelgebieden, kleine kernen en krimpende en/of vergrijzende wijken. Elke kern of wijk heeft een sportaanbod, dat aansluit bij de lokale identiteit, cultuur en behoeften. Met elkaar dienen zij te voorzien in een breed, divers en goed gespreid aanbod in heel Haarlemmermeer, zodat er voor elk wat wils is!
  De sportvoorzieningen zijn bereikbaar, toegankelijk, veilig, duurzaam en aantrekkelijk en worden goed benut. Waar mogelijk worden in gezamenlijkheid normen en richtlijnen opgesteld dan wel overgenomen, onder meer voor toegankelijkheid en duurzaamheid. Daarnaast worden relaties gelegd met aanpalende ontwikkelingen zoals het preventieakkoord en de energietransitie.
- De belangrijkste randvoorwaarden voor inclusief sporten en bewegen zijn verbeterd. Dit betreft de 'sociale toegankelijkheid', zodat iedereen zich welkom voelt in de sport. Het betreft de praktische toegankelijkheid van accommodaties, hulpmiddelen en vervoer en de financiële toegankelijkheid, zodat sporten en bewegen voor mensen die willen meedoen ook mogelijk is.
- Niet de aanwezige sportinfrastructuur staat centraal, maar de sporters en hun sportmotieven en - voorkeuren. Om meer inwoners aan het sporten te krijgen en te houden gaat het erom dat de beschikbare sportruimte en het aanbod aansluiten op de verschillende groepen gebruikers.
- Dat betekent onder andere: meer oog en ruimte voor flexibele en minder verplichtende vormen van sportdeelname, omdat de behoefte daaraan toeneemt. Bijvoorbeeld door sportparken geschikt te maken voor (recreatief) medegebruik door anders georganiseerde en ongebonden sporters. We stimuleren en faciliteren sportaanbieders om hier meer op in te spelen, onder andere door te experimenteren met een breder sportaanbod en flexibele vormen van lidmaatschap.
- Investeringen in sportvoorzieningen en ondersteuning van sportaanbieders moeten in verhouding staan tot de bijdrage die ze leveren aan duurzame sport- en beweegparticipatie en positieve gezondheid. Om die reden is het van belang om de sporten waar Haarlemmermeer extra op inzet, periodiek te herijken.
- Topsport vormt een belangrijk onderdeel van de sportinfrastructuur in Haarlemmermeer. We willen de voorbeeldfunctie van topsport voor breedtesport optimaal benutten. Dat betekent onder andere dat we een regionale en landelijke functie bekleden bij het opleiden van topsporttalent. Om ervoor te zorgen dat Haarlemmermeerse sporters en verenigingen vaker op het hoogste nationale niveau presteren is het van belang dat accommodaties voor het beoefenen van topsport aanwezig blijven.

Good practice: SKWA

In het multifunctionele sportcentrum SKWA bundelen zowel traditionele sportverenigingen als commerciële sportaanbieders hun krachten. Met elkaar bieden zij ruimte aan verschillende soorten sporters met uiteenlopende motieven. Zowel topsporters als wedstrijd- en recreatiesporters maken er gebruik van de uitstekende faciliteiten. Dat enthousiasmeert en stimuleert. SKWA loopt ook voorop waar het gaat om flexibele vormen van lidmaatschap, sportmedische begeleiding, duurzaamheid en de verbinding met het onderwijs.

Wie zijn aan zet?

We sturen er als gemeente actief op om de lokale sportinfrastructuur in de pas te laten lopen met de (verwachte) demografische ontwikkelingen en de veranderende wensen en behoeften van inwoners. Hiervoor stellen we, vanuit het sportbeleid, concrete programma's op, voeren we behoefteonderzoek uit, gaan we in gesprek met stakeholders en maken we uiteindelijk keuzes.
Een uitdaging is ook om vanuit het sportbeleid in beeld en in gesprek te komen met partijen uit het veld van ruimtelijke ordening. Want bij de (her)inrichting van wijken is het cruciaal te voorzien in voldoende,

toegankelijke en aantrekkelijke sportruimte, aangezien dit essentieel is met het oog op de leefbaarheid van de omgeving en de positieve gezondheid van de inwoners.

Zoals gezegd staan niet de organisaties, maar de sporters centraal. Wie het sportaanbod verzorgt in Haarlemmermeer is dus van ondergeschikt belang. Dat betekent dat we niet alleen sportverenigingen ondersteunen, maar nadrukkelijk ook willen samenwerken met andere sportaanbieders en –ondernemers als die handig weten in te spelen op de sportmotieven en –voorkeuren van bepaalde groepen inwoners. Bijvoorbeeld door gebruik te maken van hun innovatie en uitvoeringskracht door hen ruimte te bieden. Maar de verwachting is dat ook de meer traditionele sportverenigingen belangrijk blijven, vanwege hun grote bereik en belangrijke sociaal-maatschappelijke functie (inzet op zelforganisatie, zelfbestuur, democratisch participeren, sociale binding en eigen kracht). Door hen te ondersteunen in hun toekomstbestendigheid en waar mogelijk te versterken kunnen zij een belangrijke en soms ook bredere maatschappelijke rol spelen. Het doel is om het aanbod aan sportvoorzieningen aan te sluiten op de vraag van de (potentiële) sporters. Het matchen van vraag en aanbod gaat vaak niet vanzelf en vergt soms een makelaarsrol, zie ook pijler 3.

4.2 Pijler 2: Een uitnodigende beweegomgeving

Een **beweegvriendelijke omgeving** is een leefomgeving die mensen faciliteert, stimuleert, uitdaagt en uitnodigt om te bewegen en te sporten. Met het oog op de (positieve) gezondheid van de inwoners in Haarlemmermeer is het cruciaal dat zij bewegen meer en meer gaan integreren in hun dagelijks leven, bijvoorbeeld door te wandelen of te fietsen naar school of werk (actieve verplaatsing), door vaker de trap te nemen dan de lift en door regelmatig te kiezen voor actieve recreatie in de openbare ruimte (zoals wandelen, fietsen, spelen en ongeorganiseerd sporten) in plaats van voor passieve vormen van vrijetijdsbesteding achter de voordeur.
Eerder zagen we dat Haarlemmermeer op dit vlak nog veel winst kan boeken. Want terwijl de sportdeelname hier gemiddeld hoog is, voldoen veel inwoners nog niet aan de normen voor beweeggedrag (zie kader). Om daar verandering in te brengen willen we bewegen meer integreren in (de inrichting van) de openbare ruimte. We doelen hier op een omgeving die mensen uitnodigt en stimuleert om meer te bewegen. Inzet op actieve mobiliteit (fietsen, wandelen) is hierbij de meest logische en efficiënte keuze. Dat actief bewegen de logische en vanzelfsprekende keuze wordt in het dagelijks leven; in alle Haarlemmermeerse wijken en voor zoveel mogelijk inwoners.

Waar willen we naartoe?

- Inzet op actieve mobiliteit (fietsen, wandelen) als de meest logische en efficiënte keuze. Hiervoor ontwikkelen we een dicht netwerk van snelle, aantrekkelijke en veilige wandel- en fietspaden, creëren we autoluwe buurten of zones en plaatsen we voldoende fietsenstallingen bij ontmoetingsplaatsen of OV-knooppunten. Wordt bij de inrichting van de openbare ruimte rekening gehouden met de afstand tot voorzieningen en plaatsen we bankjes langs looproutes.
- Voor alle leeftijden en doelgroepen zijn er diverse uitdagende sport- en speelplekken in onze (toekomstige) wijken en recreatiegebieden. Denk aan vrij toegankelijke sportpleintjes en 'trapveldjes', brede stoepen om te spelen, plekken voor outdoor fitness of urban sports en aantrekkelijke beweegroutes voor bijvoorbeeld hardlopen, wielrennen en skaten.

Good practice: recreatiegebieden
Populaire recreatiegebieden als de Toolenburgse Plas, het Haarlemmermeerse Bos, het Venneperhout en natuurlijk het toekomstige PARK 21 bieden plaats aan uiteenlopende vormen van sport, spel en bewegen. Je komt er beach-rugbyers tegen, zwemmers, hardlopers, mountainbikers; en ook is er ruimte voor recreëren en spelen. In de aanleg en inrichting is hier vooraf rekening mee gehouden, onder andere door ook sport- en beweegexperts te vragen om mee te denken.

Wie zijn aan zet?

Samen met onze bewoners brengen we in kaart waar kansen liggen ter verbetering. Door het stellen van kaders en gericht in te zetten op gezondheid als belangrijk thema gaan we gebiedsontwikkelaars, woningcorporaties en uitvoerende partijen stimuleren tot het maken van beweegvriendelijke keuzes bij de (her) inrichting van onze bestaande en toekomstige wijken. Ruimtelijk beleid is een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Hierbij geldt dat als ieder vanuit de eigen achtergrond en expertise zijn of haar verantwoordelijkheid neemt er mooie dingen kunnen ontstaan. Wij zetten in op de Omgevingswet die een bruikbaar gemeenschappelijk kader hiervoor vormt.

De Omgevingswet

De Omgevingswet, die vanaf 2021 in werking treedt, heeft tot doel om een gezonde fysieke leefomgeving te realiseren. Dit doel wordt nagestreefd door alle wet- en regelgeving voor de leefomgeving te bundelen en (de participatie en gezondheid van) de gebruiker in plaats van de regels centraal te stellen. Sport en bewegen krijgt een plek bij de ruimtelijke ontwikkelingen binnen de Omgevingswet.

4.3 Pijler 3: Sport- en beweegstimuliering

Veel inwoners vinden hun weg wel in het beschikbare sport- en beweegaanbod in Haarlemmermeer. Hooguit helpt het om hen af en toe te wijzen op de verschillende mogelijkheden of er kennis mee te laten maken, bijvoorbeeld vanuit school. Dit noemen we *universele sport- en beweegstimulering*, omdat het gericht is op iedereen.

Maar er zijn ook altijd groepen die de weg naar de sport- en beweegmogelijkheden minder goed weten te vinden. Omdat sport en bewegen niet in hun systeem zit, omdat ze het van thuis niet hebben meegekregen, omdat ze zichzelf er niet toe in staat achten of omdat ze fysieke of sociale drempels ervaren. Van oudsher gaat het dan bijvoorbeeld om mensen in achterstandswijken en kwetsbare groepen, zoals inwoners met een psychische aandoening of fysieke beperking. Maar welke groepen achterblijven in sport- en beweegdeelname kan in de loop van de tijd veranderen. Het beleid wil daarop kunnen inspelen. *Specifieke sport- en beweegstimulering* is nodig om deze inwoners toe te leiden naar een passend sport- en beweegaanbod. Want ook bij hen zijn er over het algemeen wel degelijk 'latente' sport- en beweegbehoeften en -motieven (zie figuur 2.1) aanwezig. Ze hebben alleen een zet of zetje in de rug nodig. Daarvoor is het belangrijk om aan te sluiten bij hun achtergronden, mogelijkheden en –motieven (zie ook figuur 2.1). Maar vooral: door de drempels en belemmeringen die zij ervaren zoveel mogelijk weg te nemen: zie figuur 4.2.

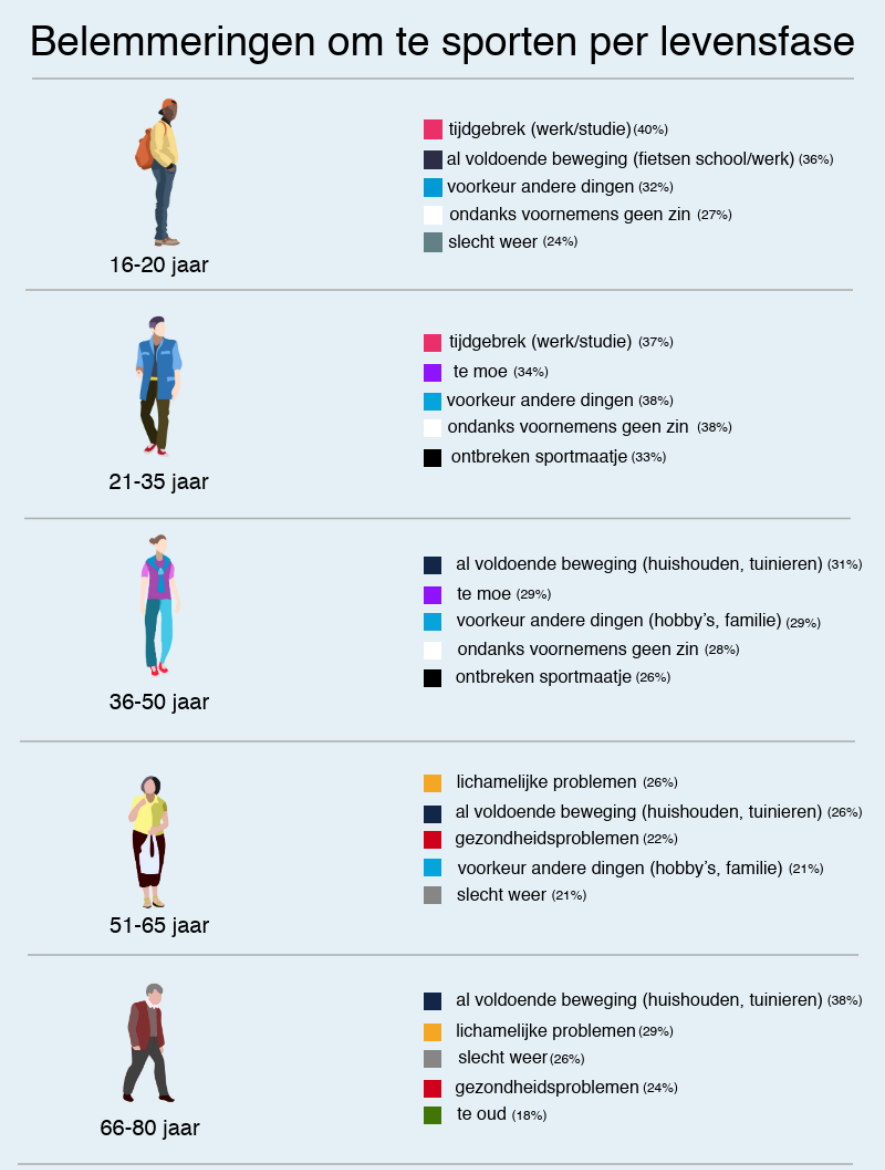

Figuur 4.2 Belangrijkste belemmeringen om te sporten en bewegen per levensfase. Bron: Mulier Instituut (2016), in Kenniscentrum Sport (2018).

Waar willen we naartoe?

In het kader van universele sport- en beweegstimulering:

- Het bewegingsonderwijs in Haarlemmermeer, gegeven door bevoegde docenten, gaat zich (nog) meer richten op het kennismaken met en voorbereiden op de sport- en beweegcultuur, met als boodschap: voor elk wat wils! Hierin past een eventueel derde beweegmoment naast de bestaande gymlessen in het basisonderwijs.
- Er is nadrukkelijk aandacht voor het bewust maken van kinderen en jongeren van het belang van een gezonde leefstijl: voldoende bewegen, sporten, gezonde voeding en ontspanning.
- Vanuit naschools sportkennismakingsaanbod wordt de jeugd in Haarlemmermeer actief toegeleid naar sport- en beweegaanbod in de wijk. Iedereen krijgt kansen om een sport naar keuze en op eigen niveau te beoefenen. Waar nodig worden (financiële) en sociale drempels weggenomen.
- Inwoners in Haarlemmermeer worden op diverse manieren op de hoogte gebracht van, in contact gebracht met en toegeleid naar het beschikbare aanbod aan sport- en beweegmogelijkheden.

In het kader van specifieke sport- en beweegstimulering, gericht op achterblijvende groepen:

- Sport- en beweegdeelname en andere gezondheidsaspecten worden doorlopend gemonitord, zodat duidelijk is welke groepen achterblijven en extra aandacht behoeven.
- Inzet van specifieke sport- en beweegprogramma's voor achterblijvende groepen, waarin rekening wordt gehouden met achtergronden, mogelijkheden, wensen, motieven en ervaren drempels.
- Inventariseren en creëren van structurele sport- en beweegmogelijkheden voor groepen waarvoor onvoldoende passend aanbod beschikbaar is, en het gebruik hiervan stimuleren.

Good practice: Dynamic Tennis

Dynamic Tennis bedient een doelgroep die, door met name fysieke drempels, niet meer deelneemt aan sportactiviteiten. Dynamic Tennis biedt een laagdrempelig en toegankelijk alternatief voor de 'reguliere' variant van tennis. Het aanbod wordt gekoppeld aan een vereniging, waardoor deelnemers ook onderdeel worden en blijven van het verenigingsleven. De buurtsportcoach van Team Sportservice speelt een belangrijke rol in het signaleren van de behoefte en het begeleiden van sportaanbieders met betrekking tot deze aangepaste sportvarianten.

Wie zijn aan zet?

Het is in de eerste plaats aan de sport- en beweegaanbieders in Haarlemmermeer om met elkaar een gevarieerd aanbod aan aansprekende activiteiten te organiseren, waarmee zoveel mogelijk inwoners en groepen worden bediend. Wanneer de sportinfrastructuur (pijler 1) en de beweegvriendelijke omgeving (pijler 2) hierin onvoldoende ondersteunt of stimuleert springen we als gemeente bij. We houden dit nauwlettend in de gaten door te monitoren welke groepen achterblijven in sportdeelname en wat hen hierbij in de weg staat. Deze input gebruiken we om, samen met de sport- en beweegsector, programma's te ontwikkelen, waarin we bepalen welke concrete projecten en subsidies nodig zijn om ook deze groepen aan het sporten en bewegen te krijgen en te houden. Het kan ook betekenen dat de wij aan zet zijn om nieuwe accommodaties te realiseren (link pijler 1) of door de fysieke leefomgeving nog aantrekkelijker in te richten (link met pijler 2). Om de paar jaar kan de focus zo weer op andere groepen komen te liggen.

4.4 Pijler 4: Sport als middel voor maatschappelijke opgaven

In deze vierde pijler richten we ons op de positieve maatschappelijke neveneffecten, die sport en bewegen – mits op de juiste wijze ingezet – kunnen hebben. Het gaat hier dus niet om het bevorderen van sport- en beweegparticipatie zoals in pijler 1 tot en met 3, maar om het benutten van de kracht van sport en bewegen voor buiten de sport gelegen doelen en opgaven. Die bredere doelen en opgaven kunnen, zoals gezegd, op individueel of op collectief niveau liggen.

Op *individueel niveau* kunnen sport en bewegen een goed aangrijpingspunt vormen om inwoners die dat nodig hebben, gericht stappen te laten zetten op gebieden, die raken aan de dimensies van positieve gezondheid, zoals obesitas, integratie en participatie. Denk bijvoorbeeld aan laaggeletterden of statushouders die tijdens taalwandelingen sociale contacten opdoen en de Nederlandse taal leren (laaggeletterdheid, integratie), aan werklozen die door vrijwillige inzet in een sportvereniging relevante werkervaring opdoen (zingeving, dagelijks functioneren), of aan eenzame ouderen die door deelname aan een laagdrempelige beweegactiviteit weer vaker onder de mensen komen (sociaal maatschappelijk participeren). Op deze manier ingezet kunnen sport en bewegen voor dergelijke groepen in een kwetsbare situatie een belangrijke bijdrage leveren aan een of meer van de dimensies van positieve gezondheid.

Op *collectief niveau* kan (de kracht van) sport worden benut om een impuls geven aan de leefbaarheid en economie van Haarlemmermeer. Dit is van een andere orde, want het gaat hier om bredere maatschappelijke opgaven die los staan van positieve gezondheid. Denk bijvoorbeeld aan het plaatsen van zonnepanelen op de daken van sportaccommodaties in het kader van duurzaamheid. Of aan de organisatie van aansprekende (top)sportevenementen om Haarlemmermeer op de kaart te zetten en bij te dragen aan bijvoorbeeld stadspromotie, toerisme, economische groei en sociale cohesie.

Juist omdat sport en bewegen zoveel mensen aanspreekt én omdat de sport in Haarlemmermeer er in veel opzichten goed voor staat, vormt het een kansrijk middel en aangrijpingspunt voor de inzet op bredere, buiten de sport gelegen, maatschappelijke opgaven. De ambitie is om de kracht van sport gericht en structureel te benutten waar dat mogelijk en gewenst is. Voor welke maatschappelijke opgaven dat geldt kan in de loop van de tijd veranderen.

Waar willen we naartoe?

- Inzet op **actief makelaarschap** om organisaties te verbinden voor maatschappelijke doelen, waarbij wordt gewerkt vanuit een vraaggerichte aanpak. Door netwerken tussen lokale organisaties en sport- en beweegaanbieders te verstevigen ontstaan meer kansrijke lokale samenwerkingsinitiatieven.
- Sport- en beweegaanbieders vervullen **een spilfunctie in de wijk** of kern. We stimuleren verenigingen om een bredere maatschappelijke rol te vervullen door ofwel hun accommodaties voor initiatieven/organisaties beschikbaar te stellen, ofwel gerichte activiteiten te organiseren voor andere doeleinden (bijvoorbeeld: dagbesteding, kinderopvang, ontmoeting enz.). Een toenemend aantal sport- en beweegaanbieders staat open voor en wordt toegerust om specifieke kwetsbare groepen op te vangen en te begeleiden.
- Sturen op een **strategische samenwerking** tussen de sport en de domeinen en spelers die werken aan andere maatschappelijke opgaven. Denk aan verankering van sport en bewegen in beleidsvisies- en nota van andere domeinen. Het opnemen van sport- en beweegprogramma's binnen de inkoopafspraken met zorg en welzijnsorganisaties. Of het structureel investeren in topsportevenementen ten behoeve van de promotie van Haarlemmermeer.

Good practice: Samen vitaal

Ouderen blijven steeds langer thuis wonen, ook als sprake is van licht regieverlies door bijvoorbeeld geheugenproblemen of lichamelijke beperkingen. Het is dan ook belangrijk dat er voldoende vrij toegankelijke activiteiten in de wijk zijn waar inwoners elkaar kunnen ontmoeten, zodat eenzaamheid wordt tegengegaan en structuur aan de dag wordt gegeven.
Samen vitaal, is een activiteit van Sportfondsen Haarlemmermeer waar deze ontmoeting plaatsvindt. Wekelijks kunnen ouderen terecht in het Sportcentrum Willem Alexander voor een kopje koffie, een uur bewegen en een gezonde lunch onder begeleiding van een sportdocent, een diëtiste, vrijwilligers en stagiaires van sportopleiding, het CIOS.

Wie zijn aan zet?

Zowel het sport- en beweegdomein als andere sectoren hebben baat bij de in deze pijler voorgestelde samenwerking: sport en bewegen kunnen een bijdrage leveren aan de maatschappelijke opgaven van andere sectoren; onder meer door de sportpoorten letterlijk en figuurlijk open te zetten. Het is dan wel van belang dat die andere sectoren de mogelijkheden die sport en bewegen voor hun doelen hebben, gaan zien en benutten. Maar ook voor de sportsector is er winst te behalen, denk aan het opvangen van vrijwilligerstekorten door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, of aan het kennismaken met sport doordat er een kinderopvang in de kantine is gevestigd. Om die win-win actief onder de aandacht te brengen, is initiatief nemen noodzakelijk. De sport heeft hierin vooral de rol van kwartiermaker. Want door het gesprek aan te gaan met beleidsmakers en stakeholders uit de verschillende sectoren, raken ook zij enthousiast en overtuigd. Het is zaak om met elkaar te bepalen waar de grootste kansen liggen, welke drempels moeten worden weggenomen en wat in dit kader nodig is. Daarbij helpt het om ruimte te bieden aan experimenten, deze goed te volgen en resultaten hiervan actief te delen. Het is van belang om dergelijke acties op te nemen in concrete programma's. Om deze beweging op gang te brengen zal het sportdomein hiervoor het initiatief nemen, maar geleidelijk zal de betrokkenheid en rol van de andere sectoren die gebruik kunnen maken van de kracht van sport, hierin dus steeds groter worden.

5. Een Haarlemmermeers sport- en beweegakkoord

In lijn met het medio 2018 gelanceerde '**Nationaal Sportakkoord 'Sport verenigt Nederland**' koersen we op een lokaal Haarlemmermeers Sport- en Beweegakkoord; een uitvoeringsagenda, waar betrokken spelers en partijen zich achter scharen. De Haarlemmermeerse sport- en beweegvisie vormt hierbij het inhoudelijke kompas. Voor de totstandkoming van lokale sportakkoorden wordt door de minister van VWS budget beschikbaar gesteld voor procesbegeleiders, de zogenaamde 'sportformateur'. De 'sportformateur' heeft de taak om diverse partijen aan tafel te krijgen en het gesprek over de invulling van een sportakkoord en de afspraken daarbinnen te faciliteren. Als er een sportakkoord is gesloten, maken we aanspraak op uitvoeringsbudget gedurende drie jaar in totaal €240.000. Na het vaststellen van dit visiedocument wordt in samenwerking met sportaanbieders en maatschappelijke partners als Team Sportservice, Sportfondsen en Stichting Meerwaarde aan concrete actieplannen gewerkt .Daarmee staat Haarlemmermeer voor de aftrap van een beweging, die als motto heeft: met sport en bewegen heel Haarlemmermeer positief gezond!

Doel van het Nationaal Sportakkoord is om de organisatie en financiën van de sport toekomstbestendig te maken. Daartoe is het Sportakkoord uitgewerkt in 6 ambities: 1) inclusief sporten en bewegen; 2) duurzame sportinfrastructuur; 3) vitale sport- en beweegaanbieders; 4) positieve sportcultuur; 5) vaardig in bewegen; en 6) topsport die inspireert. De Haarlemmermeerse ambities en pijlers sluiten naadloos aan op het Nationaal Sportakkoord. En gaan op onderdelen zelfs nog een stap verder. Met name waar het gaat om het benutten van de kracht van sport en bewegen voor buiten de sport gelegen maatschappelijke opgaven (pijler 4).

GEMEENTE HAARLEMMERMEER